

**РАДНИ ОДНОСИ, НАКНАДА
ШТЕТЕ И ИЗВРШЕЊЕ**

Зборник радова

Редактор
Предраг ТРИФУНОВИЋ

**Београд
2022.**

**РАДНИ ОДНОСИ, НАКНАДА
ШТЕТЕ И ИЗВРШЕЊЕ**
Зборник радова

Издавач

ИП "Глосаријум"

Београд

Риге од Фере 12

Тел./факс 011/2182-163

E-mail: glosarijum@glosarijum.com

За издавача

Милан Жамац

директор

Редакџор

Предраг Трифуновић

Уредник

Милан Жамац

Компјутерска обрада

Весна Станић

Корице

Јелица Васић

Штампа

“Глосаријум”, Београд

ISBN 978-86-6297-048-0

Предраг ТРИФУНОВИЋ*

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ СУДА И ВРАЋАЊЕ ЗАПОСЛЕНОГ НА РАД

Увод

У заштити субјективних права из радног односа стварна надлежност (делокруг рада) је подељена између редовних судова (основног и вишег - члан 1. Закона о парничном поступку, у даљем тексту: ЗПП), привредног суда (стечајеви) и Управног суда (државни службеници) (члан 22. Закона о уређењу судова). Овим законом уређују се правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује у парницама за решавање спорова насталих поводом повреде права личности и спорова из породичних, радних, привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом прописана друга врста поступка (члан 1. Закона о парничном поступку, "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 49/

* Предраг Трифуновић, судија Врховног касационог суда у пензији.

2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020).

Основни суд у првом степену суди у стамбеним споровима; споровима поводом заснивања, постојања и **престанка радног односа; о правима, обавезама и одговорностима из радног односа** (подвукао П. Т); о накнади штете коју запослени претрпи на раду или у вези са радом; споровима поводом задовољавања стамбених потреба на основу рада.

У примени, пракса је изнедрила три групе проблема:

- враћање на рад и стварна надлежност основног суда;
- разграничење надлежности између редовних судова и управног суда;
- и постојање такозване паралелне надлежности основних, односно редовних судова и управног суда (доприноси и други случајеви).

Када се ради о првом спорном питању у тужби запослени (радник по Европској социјалној повељи) захтева осим поништаја решења о премештају или отказу (престанак радног односа) и враћање на радно место са кога је отпуштен или на адекватно радно место. По ранијој доминантној пракси суд је био надлежан за решавање обе врсте захтева (престанак и премештај). Али по новијој пракси, у материји поништаја анекса уговора и престанка радног односа, коју је установио прво Апелациони суд у Београду 2015. године, а касније је прихватили и остали апелациони судови у Србији, тужба у делу захтева за реинтеграцију („исто или адекватно радно место“) се одбацује са образложењем да редован суд на основу члана 16. ЗПП-а,¹⁾ није на-

1) Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли решавање спора спада у судску надлежност.

Суд ће да се огласи ненадлежним, укине спроведене радње у поступку и одбаци тужбу, ако у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд него неки други орган.

Суд ће да се по службеној дужности огласи ненадлежним, укине спроведене радње у поступку и одбаци тужбу ако у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд Републике Србије (у даљем тексту: домаћи суд), осим ако надлежност домаћег суда зависи од престанка туженог, а тужени је дао свој пристанак (члан 16. Закона о парничном поступку).

длежан за пресуђење јер је „распоређивање радника аутономно право послодавца“ (Апелациони суд у Београду, ГЖ1 3199/2015 од 19. 5. 2015). ²⁾

Супротно, ВКС поводом одлуке о престанку радног односа и одбачаја тужбе је имао другачији став: „суд је стварно надлежан јер се правило из члана 16. ЗПП-а односи на разграничење надлежности између суда и органа управе а не између суда и послодавца“ (Рев 2 2760/2016 од 21. 12. 2016. године).

Чини се, да су и поред усвојене и објављене сентенце (разматране на седници Грађанског одељења), жалбени судови став ВКС игнорисали. Они су „суверени“ у материји прешптаја јер за разлику од престанка радног односа ревизија у тим споровима није дозвољена.

Да ли је таквим одлукама жалбених судова (о одбачају тужбе која се односи на „исто радно место или адекватно радно место“) флагрантно повређено право на приступ суду (члан 6. ЕКЉП); да ли је запослени остао без заштите? Да ли се таква пресуда уопште може извршити? Преображајна пресуда о поништају одлуке послодавца се не може принудно извршити (извршавају се само кондемпнаторне пресуде - осуда на новчане или неновчане чинидбе) у коју спада и враћање на рад.

Чини се, да олако напуштање раније устаљене вишедеценијске праксе погоршава положај запослених.

Због ограниченог простора, у наредним излагањима ограничићу се на то да осветлим само прву групу проблема (која је садржана у наслову рада) и да оспорим садашњу доминантну праксу о ненадлежности суда и одбачају тужбе.

Враћање на рад

Враћање на рад (реинтеграција запосленог или натурална реституција) је последица незаконите одлуке о престанку

2) Весна Душић у стручном раду „Правне последице незаконитог прешптаја запосленог и судска заштита“, Радно и социјално право бр. 2/2020, Београд, стр. 161, наводи примере више одлука Апелационог суда у Новом Саду и цитира одлуку Апелационог суда у Београду о ненадлежности са тврдњом да су и остали апелациони судови прихватили измену судске праксе.

радног односа (члан 191. *Закона о раду*, у даљем тексту ЗОР),³⁾

3) Ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, на захтев запосленог, одлучиће да се запослени врати на рад, да му се исплати накнада штете и уплате припадајући доприноси за обавезно социјално осигурање за период у коме запослени није радио.

Накнада штете из става 1. овог члана утврђује се у висини изгубљене зараде која у себи садржи припадајући порез и допринос у складу са законом, у коју не улази накнада за исхрану у току рада, регрес за коришћење годишњег одмора, бонуси, награде и друга примања по основу доприноса пословном успеху послодавца.

Накнада штете из става 1. овог члана исплаћује се запосленом у висини изгубљене зараде, која је умањена за износ пореза и доприноса који се обрачунавају по основу зараде у складу са законом.

Порез и допринос за обавезно социјално осигурање за период у коме запослени није радио обрачунава се и плаћа на утврђени месечни износ изгубљене зараде из става 2. овог члана.

Ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, а запослени не захтева да се врати на рад, суд ће, на захтев запосленог, обавезати послодавца да запосленом исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада запосленог, у зависности од времена проведеног у радном односу код послодавца, година живота запосленог и броја издржаваних чланова породице.

Ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, али у току поступка послодавац докаже да постоје околности које оправдано указују да наставак радног односа, уз уважавање свих околности и интереса обе стране у спору, није могућ, суд ће одбити захтев запосленог да се врати на рад и досудиће му накнаду штете у двоструком износу од износа утврђеног у складу са ставом 5. овог члана.

Ако суд у току поступка утврди да је постојао основ за престанак радног односа, али да је послодавац поступио супротно одредбама закона којима је прописан поступак за престанак радног односа, суд ће одбити захтев запосленог за враћање на рад, а на име накнаде штете досудиће запосленом износ до шест зарада запосленог.